

Ilgstošo pabalstu saņēmēju sociālā pielāgošanās: formālo un neformālo resursu analīze

Ilma Lāčgalve, Lolīta Vilka

Rīgas Stradiņa universitāte, Sociālā darba katedra, Latvija

Ievads. Rīgas piepilsētu teritorijas – Stopiņu, Garkalnes, Ropažu novads – ir ar līdzīgu vēsturisko attīstību, līdzīgu iedzīvotāju skaitu un struktūru. Pirms divdesmit gadiem tās bija attīstītas industriālas teritorijas. Šodien situācija ir mainījusies. Ievērojama daļa iedzīvotāju jau gadiem ir zaudējuši darbu, slēdzot bijušos uzņēmumus. Tagad viņi ir ilgstošie sociālā dienesta klienti, garantētā ienākuma un palīdzības saņēmēji.

Pabalsti ir pārāk niecīgi iepretim vajadzībām. Rodas jautājums: kā ir iespējams, gadu no gada esot bez darba, nodrošināt dzīvei nepieciešamās vajadzības? Var pieņemt, ka ilgstošie bezdarbnieki ir sociāli pielāgojušies bezdarba apstākļiem un attīsta raksturīgu dzīvesveidu, ko uztur.

Darba mērķis. Izpētīt ilgstošo pabalstu saņēmēju sociālās pielāgošanās veidus dzīvei nepieciešamo resursu iegūšanā.

Metodes. Dziļās intervijas, dokumentu analīze, ekspertu intervijas, anketēšana. Pētījums tika veikts Stopiņu, Garkalnes, Ropažu, Olaines novadā.

Rezultāti. 96% respondentu apstiprināja, ka ar GMI (40 latiem mēnesī) izdzīvot nevar; respondentu atbildēs izskanēja 6 galvenās vajadzības, kuras netiek pilnībā apmierinātas: komunālie maksājumi, elektrība, malka, gāze – (90 atb.), sabalansēta, veselīga pārtika – (79), apģērbs, īpaši apavi – (56), medikamenti, zobārsts – (52), kultūras pasākumi, grāmatas – (13), benzīns, cigaretes – (2). Respondenti minējuši, ka saņem palīdzību no citiem dažādu preču vai naudas veidā, kā arī sniedz savus pakalpojumus, ko nosaukuši par gadījuma darbiem; tie ir palīgdarbi dārzā, saimniecībā (ravēšana, mauriņa pļaušana, kartupeļu rakšana, pārslasīšana, kā samaksu saņemot naudu vai pārsvarā gadījumu – lauksaimniecības produktus u. c.). Pētījumā iekļautajām ģimenēm ar bērniem ir arī vairāki blakus resursi: palīdzība no vecākiem, vecvecākiem palīdzība no kopdzīves drauga (komunālo maksājumu, pārtikas iegādē), materiālais atbalsts no ārzemēs strādājoša bērnu tēva, kā arī patēriņa kredīti, ko uzņēmušies maksāt radnieki.

Secinājumi. Formālie pakalpojumi ir nepietiekams resurss vajadzību nodrošināšanai, un cilvēki atrod papildu iespējas ienākumu gūšanai. Pazemināta dzīves līmeņa apstākļos veidojas sociālo grupu savstarpīguma attiecības kopienā, uz kā bāzes attīstās alternatīva pakalpojumu pieprasījuma un piedāvājuma telpa, kurā visas iesaistītās puses ir apmierinātas. Tādā veidā ir iespējams atrisināt vajadzību jautājumu, gan arī izvairīties no nodokļu sloga un formāli birokrātiskām procedūrām, kas raksturīgs legālā tirgus attiecībām. Garantētā minimālā ienākuma saņēmēju piekoptie “sociālās pielāgošanās scenāriji” papildu līdzekļu iegūšanā ir funkcionāli izdevīgi gan ilgstošajiem bezdarbniekiem – neformālā darba ņēmējiem, gan kopienas iedzīvotājiem.